

Natuuronderzoek

Bestemmingsplan Natuurpoort De Maashorst

Gemeente Landerd

Natuuronderzoek

Bestemmingsplan Natuurpoort De Maashorst

Gemeente Landerd

Colofon

Datum:

23 oktober 2015

Projectgegevens:

Projectnummer 253352

Projectgroep:

L.C. Smitskamp

M.L. Braad

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doel	2
1.3	Leeswijzer	2
2	Natuurwetgeving en -beleid	3
2.1	Algemeen	3
2.2	Natuurnetwerk Nederland en Natuurbeschermingswetgebieden	3
2.3	Flora- en faunawet	3
3	Gebiedsbeschrijving	5
3.1	Plangebied	5
3.2	Toekomstige situatie	5
4	Methode	7
4.1	Bureaustudie	7
4.2	Terreinbezoek	8
4.3	Effectbeoordeling en advies vervolgtraject	8
5	Onderzoeksresultaten	9
5.1	Gebiedsbeschrijving	9
5.2	Beschermde soorten	10
5.3	Beschermde gebieden	19
6	Toetsing aan de natuurwetgeving	21
6.1	Effectbepaling project	21
6.2	Toetsing effect op beschermde soorten Flora- en faunawet	21
6.3	Toetsing effect op beschermde gebieden	27
7	Conclusies en aanbevelingen	31
7.1	Conclusies gebiedsbescherming en draagkracht	31
7.2	Conclusies soortenbescherming	31
7.3	Kansen voor de natuur	34
8	Bronnen	35
8.1	Boeken en rapporten	35
8.2	Websites	35

Bijlagen:

Bijlage 1: Natuurwetgeving

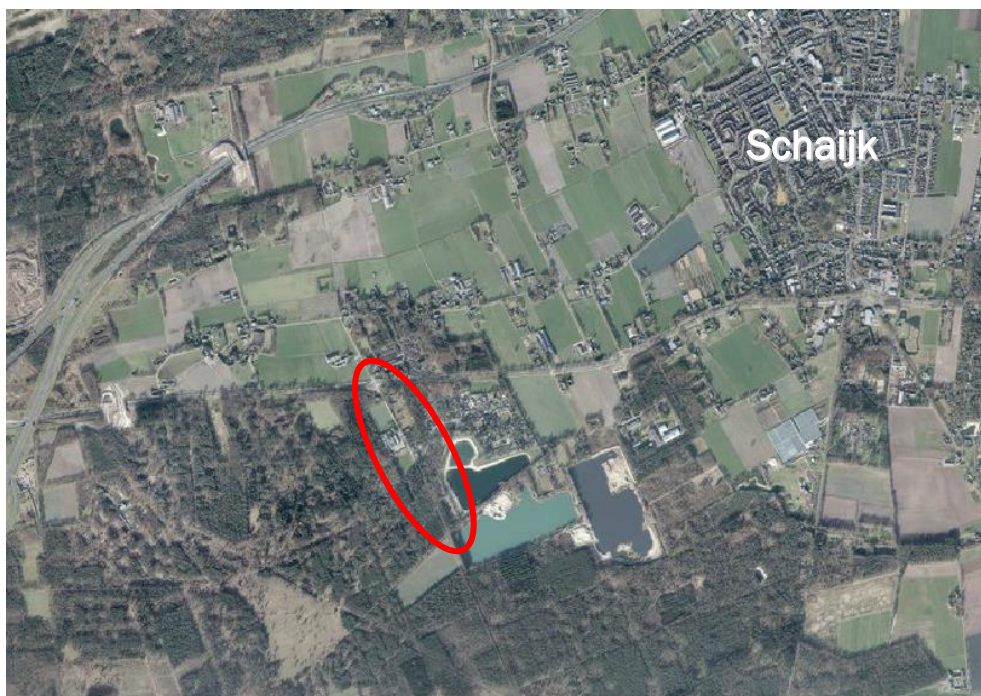
1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Landerd heeft het voornemen om aan de Palmstraat in Schaijk een nieuwe recreatieve natuurpoort naar het achterliggende natuurgebied De Maashorst te ontwikkelen. Het project maakt onderdeel uit van het programma 'Meer Maashorst', dat als doel heeft om het natuurgebied De Maashorst in omvang en wat betreft kwaliteit te verdubbelen.

Natuurpoort De Maashorst wordt ontwikkeld ter plaatse van het transportbedrijf aan de Palmstraat 6B te Schaijk en op het perceel ten zuiden van het bedrijf. Het transportbedrijf wordt verplaatst naar een andere locatie binnen de gemeente. De natuurpoort zal meerdere functies gaan vervullen. Hieronder vallen recreatieve voorzieningen, horeca, educatiemogelijkheden, groepsaccommodatie en dergelijke en de benodigde parkeervoorzieningen. Op de hoek van de Palmstraat met de Nistelrooise Baan wordt daarnaast een uitkijktoren gerealiseerd om te genieten van de kwaliteiten van het natuurgebied.

De realisering van een natuurpoort past niet binnen de regels van het geldende bestemmingsplan 'Buitengebied'. Om de ontwikkeling mogelijk te maken wordt het bestemmingsplan 'Natuurpoort De Maashorst' opgesteld. Voorliggend natuuronderzoek maakt onderdeel uit van dit bestemmingsplan. In Figuur 1.1 is de globale ligging van het plangebied weergegeven.

Figuur 1.1. Globale ligging plangebied (rood omcirkeld). Bron: Globespotter, 2014

Ruimtelijke plannen, zoals bestemmingsplannen, dienen te worden beoordeeld op de uitvoerbaarheid in relatie tot actuele natuurwetgeving, met name de Flora- en faunawet, Natuurnetwerk Nederland (NNN; voorheen Ecologische Hoofdstructuur) en Natuurbeschermingswet 1998. Er mogen geen ontwikkelingen plaatsvinden die op onoverkomelijke bezwaren stuiten door effecten op beschermde natuurgebieden en/of flora en fauna. In dit kader is inzicht gewenst in de aanwezige natuurwaarden en de mogelijk daarmee samenhangende consequenties vanuit de actuele natuurwetgeving. Dit wordt gedaan op basis van een natuuronderzoek. In deze rapportage zijn de resultaten van het natuuronderzoek beschreven.

1.2 Doel

Het doel van voorliggend natuuronderzoek is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de Flora- en faunawet, NNN en/of de Natuurbeschermingswet 1998, bepalen wat de draagkracht is van de natuur en bepalen of het plan uitvoerbaar is en of vervolgonderzoek nodig is. In dat kader wordt beoordeeld of als gevolg van het voornemen verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet overtreden worden.

1.3 Leeswijzer

Het natuuronderzoek is verder als volgt opgebouwd:

- hoofdstuk 2 beschrijft beknopt het wettelijk kader;
- hoofdstuk 3 beschrijft het plangebied en het projectvoornemen;
- hoofdstuk 4 geeft een toelichting op de methodiek van het onderzoek;
- hoofdstuk 5 beschrijft het gebied en gaat in op de ecologische waarden en de beschermde soorten in (de omgeving) van het plangebied;
- hoofdstuk 6 toetst de ontwikkeling aan de Flora- en faunawet, NNN en Natuurbeschermingswet 1998;
- hoofdstuk 7 beschrijft de conclusies en (eventuele) vervolgstappen en procedures.

2 Natuurwetgeving en -beleid

2.1 Algemeen

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, namelijk een soortgericht spoor (Flora- en faunawet) en een gebiedsgericht spoor (Natuurnetwerk Nederland en Natuurbeschermingswet 1998). De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten en het NNN en Natuurbeschermingswet 1998 op de bescherming van gebieden. Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 is de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving geïmplementeerd.

2.2 Natuurnetwerk Nederland en Natuurbeschermingswetgebieden

In 2014 is het rijk overgestapt van de naamgeving Ecologische Hoofdstructuur naar Natuurnetwerk Nederland (NNN), in de wet blijft de oude naamgeving nog gehandhaafd. Het NNN is de kern van het natuurbeleid. Het NNN is in provinciale structuurvisies uitgewerkt en vastgelegd in de ruimtelijke verordening. Ruimtelijke plannen moeten hieraan worden getoetst.

Natura 2000-gebieden, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 1998 en hebben derhalve een wettelijke status. In of in de nabijheid van het NNN geldt het 'Nee, tenzij'- principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als deze ontwikkelingen de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied aantasten.

Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Natuurnetwerk Nederland en de Natuurbeschermingswet 1998 wordt verwezen naar Bijlage 1.

2.3 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'Nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Flora- en faunawet wordt verwezen naar Bijlage 1.

3 Gebiedsbeschrijving

3.1 Plangebied

Het plangebied, grenzend aan de Maashorst, ligt in het buitengebied van de gemeente Landerd ten zuidwesten van de kern Schaijk en ten zuiden van de kleine kern Hooge Heide. De natuurpoort zal (voornamelijk) geprojecteerd worden op het gebied waar momenteel het transportbedrijf aanwezig is. Tot het plangebied behoort ook de directe omgeving van de kruising Palmstraat met de Nistelrooise Baan.

Ter verduidelijking is de ligging en begrenzing van het plangebied weergegeven in onderstaande afbeelding (Figuur 3.1). Het zwart omkaderde gebied (huidig transportbedrijf) valt buiten de scope van voorliggend natuuronderzoek. Hiervoor is een afzonderlijk natuuronderzoek uitgevoerd. In Figuur 3.2 is een impressie gegeven van het plangebied.

Figuur 3.1. Globale begrenzing plangebied met in een rood kader aangegeven de locatie van de voorgenomen Natuurpoort en met een ster is de voorgenomen uitkijktoren aangegeven. Bron: Globespotter

3.2 Toekomstige situatie

De nieuwe natuurpoort naar het achterliggende natuurgebied De Maashorst moet een duidelijk herkenbare en veilige entree naar De Maashorst worden. Het is de bedoeling dat bezoekers hier in hun auto parkeren om vervolgens het gebied per fiets of te voet te bezoeken. Door de realisering van dergelijke recreatieve natuurpoorten wordt de (verkeers)druk op de kwetsbare gedeelten van het natuurgebied ontlast en zullen bezoekers gedoseerd over het gebied verspreiden.

Figuur 3.2. Impressie van de natuurlijke delen in het plangebied van de natuurpoort.

De natuurpoort wordt ontwikkeld ter plaatse van het transportbedrijf aan de Palmstraat en op het perceel ten zuiden van het bedrijf. De activiteiten van het transportbedrijf worden beëindigd en de bedrijfsbebouwing wordt gesloopt (deze activiteit valt buiten de scope van voorliggend natuuronderzoek). De huidige bedrijfswoning wordt omgezet naar een reguliere woning. Om de aantrekkingskracht van de natuurpoort te vergroten, wordt op de locatie aan de Palmstraat ruimte geboden aan een variatie van functies die passen bij de toegang tot een natuurgebied. Hieronder vallen recreatieve voorzieningen, horeca, educatiemogelijkheden, groepsaccommodatie en dergelijke en de benodigde parkeervoorzieningen.

Op de hoek van de Palmstraat met de Nistelrooise Baan wordt daarnaast een uitkijktoren gerealiseerd om te genieten van de kwaliteiten van het natuurgebied. Het ontwerp of de omvang is nog niet bekend.

4 Methode

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en de ligging van beschermde gebieden is opgebouwd uit twee onderdelen:

- Bureaustudie naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden en ligging van beschermde gebieden in de invloedssfeer van het project;
- Terreinbezoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten.

4.1 Bureaustudie

In het bureauonderzoek wordt specifiek gekeken naar de zwaar beschermde (Tabel 3-soorten) en overig beschermde (Tabel 2) soorten uit de Flora- en faunawet. Deze soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten) en moeten worden getoetst op voorkomen en het projecteffect. Treden effecten op, of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er maatregelen nodig om deze effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Flora- en faunawet. Indien verbodsbepalingen worden overtreden dient een onthefing aangevraagd te worden.

Algemeen beschermde soorten, die zijn opgenomen in Tabel 1 van de Flora en faunawet, zijn niet meegenomen in deze toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in Nederland dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt het voorliggende project. Bovendien geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Wel geldt de algemene zorgplicht. Door rekening te houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten, wordt voldoende aan de zorgplicht voldaan en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd.

Er worden diverse bronnen geraadpleegd om een beeld te krijgen van de verspreiding en (mogelijk) voorkomen van zwaar beschermde soorten (Tabel 2- en 3-soorten) in en rond het plangebied. Met behulp van landelijke en regionale verspreidingsatlassen en/of specifieke internetsites (www.ravon.nl; www.vlindernet.nl; www.libellennet.nl; [www.Naturalis.nl\EIS](http://www.Naturalis.nl/EIS)) wordt nagegaan of in het verleden zwaar beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het plangebied. Deze atlassen maken veelal gebruik van atlasblokken (5 x 5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied.

Daarnaast worden landelijke databanken voor natuurwaarnemingen geraadpleegd, waaronder www.telme.nl, over de periode 2010 - 2015. Telmee.nl is het invoerportaal van de landelijke Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). Er kan informatie over diverse soortgroepen tot op kilometerhokniveau worden verkregen. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn dan niet bekend. Aan de hand van de resultaten van de bureaustudie wordt een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het plangebied voor zouden kunnen komen.

Naast de Tabel 2- en 3-soorten zijn vogels beschermd in het kader van de Flora- en faunawet. Vogels zijn onderverdeeld in soorten met jaarrond beschermde nesten (categorie 1-4) en niet jaarrond beschermde nesten (categorie 5) (zie toelichting in Bijlage 1 – Wettelijk kader) waarvan inventarisatie gewenst is. Gekeken wordt naar de verspreiding van categorie 1-4 soorten en soorten van categorie 5 die mogelijk zeldzaam zijn in de omgeving van het plangebied.

Naast de bronnen met soortinformatie, is voor het bepalen van de ligging van beschermde gebieden gebruik gemaakt van de gebiedendatabase op de website van het Ministerie van EZ of middels Provinciale sites. Om inzicht te krijgen in de ligging van het plangebied t.o.v. van het NNN is de provinciale website geraadpleegd.

4.2 Terreinbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van de bureaustudie is bepaald in hoeverre de aanwezigheid van beschermde soorten aannemelijk gesteld kan worden op basis van aanwezig geschikt habitat in het plangebied. Daarvoor is op 27 juli 2015 een terreinbezoek aan het plangebied afgelegd. Vervolgens is bepaald in hoeverre aan de hand van de soorten uit de bureaustudie en aan de hand van het voorkomen van geschikt habitat beschermde soorten kunnen voorkomen. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten opgetekend.

Voorliggend rapport zal zich wat betreft het terreinbezoek richten op het noordelijke en zuidelijke terrein ten opzichte van het transportbedrijf. Het bedrijf valt niet binnen de scope van voorliggend natuuronderzoek.

4.3 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject

Aan de hand van de bevindingen uit het bureauonderzoek en de resultaten van het verkennend terreinbezoek is bepaald of een vervolgonderzoek nodig is om beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens is geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving.

5 Onderzoeksresultaten

In dit hoofdstuk wordt een gebiedsbeschrijving gegeven (paragraaf 5.1). Vervolgens wordt in paragraaf 5.2 beschreven welke (zwaar beschermde) soorten in het plangebied verwacht worden; in paragraaf 5.2.3 wordt dit in een overzicht weergegeven.

5.1 Gebiedsbeschrijving

Natuurpoort

Het plangebied van de natuurpoort bestaat uit verschillende onderdelen en biotopen. Het noordelijke deel van het plangebied (zie Figuur 3.1) bestaat uit een beheerd en onderhouden perceel. Dit jaar is het perceel ingezaaid geweest met klaver; tijdens het terreinbezoek was deze inmiddels gemaaid. Het perceel wordt aan de noord- en westzijde omringd door bosgebied. Het perceel ten zuiden van het transportbedrijf bestaat uit een verruigd grasland. Hier komt, naast grasvegetatie, met name paardenbloem en zuring voor. Het meest zuidelijke terrein (bosgebied) bestaat aan de westzijde uit een sterk verruigde kruidenvegetatie met braam. Het bosgebied bestaat uit een relatief open en monotoon biotoop. Er is nauwelijks sprake van ondergroei onder de aanwezige dennen en berken. Aan de zijde van de Palmstraat is kruidenvegetatie aanwezig met onder andere brandnetel en klein springzaad. Er is geen water aanwezig in het plangebied (de greppels aan de zijde van de Palmstraat staan droog en zijn begroeid met o.a. braam). In Figuur 5.1 is een impressie gegeven van de biotopen binnen het terrein, te weten: akkerland, verruigd grasveld, verruigde kruidenvegetatie en bos.

Figuur 5.1. Impressie plangebied met, met de klok mee een impressie van: het akkerland, het verruigd grasveld, de verruigde kruidenvegetatie en het bos.

Uitkijktoren

Het plangebied van de uitkijktoren (zoekgebied rondom kruising Palmstraat en Nistelrooijse baan) bevat verschillende biotopen (Figuur 5.2). Rondom het kruispunt is gemengd bos aanwezig. Aan de zuidwestzijde van de kruising is een maisakker aanwezig. Aan de zuidoostzijde is een zandafgravingsplas aanwezig met een uitgestrekte ondiepe waterplas daaromheen (zie ook Figuur 5.6).

Figuur 5.2. Impressie plangebied uitkijktoren met de klok mee: de noordoostzijde, de zuidoostzijde, de zuidwestzijde en de noordwestzijde van de kruising.

5.2 Beschermde soorten

5.2.1 Bureaustudie

Uit de landelijke en provinciale verspreidingsinformatie en uit atlassen (5 x 5 kilometerhok) blijkt dat in of nabij het plangebied in het verleden wel diverse beschermde soorten zijn waargenomen. Dit betreft onderstaande zwaarder beschermde (Tabel 2 en 3 Flora- en faunawet) soorten en jaarrond beschermde vogelsoorten.

Vogels,

Categorie 1-4:

- Buizerd, gierzwaluw, havik, huismus, ransuil, slechtvalk en sperwer.

Categorie 5: er zijn geen specifieke omstandigheden te verwachten die jaarrond beschermde nesten van categorie 5-soorten rechtvaardigen.

Zoogdieren

- Eekhoorn, steenmarter, das, franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, ruige dwergvleermuis en watervleermuis.

Reptielen

- Hazelworm en levendbarende hagedis.

Amfibieën

- Alpenwatersalamander, kamsalamander, rugstreeppad, heikikker en poelkikker.

Vissen

- Geen waarnemingen.

Vlinders, Libellen en overige soortgroepen

- Geen waarnemingen.

Flora

- Klein zonnedauw, klokjesgentiaan, lange ereprijs, prachtklokje, rietorchis, ronde zonnedauw, ruig klokje en wilde marjolein.

Het voorkomen van wettelijk beschermde soorten in het uurhok of kilometerhok betekent niet dat deze soorten zich in (de omgeving van) het plangebied bevinden. Het plangebied omvat slechts een klein deel van het kilometerhok en daarmee ook een beperkt aantal verschillende biotopen en habitats. Met behulp van het terreinbezoek is nagegaan welke dit zijn. Hierdoor kan meer duidelijkheid gegeven worden over de voorkomende dan wel verwachte soorten in het plangebied. Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is nagegaan of deze soorten mogelijk in het plangebied of de omgeving kunnen voorkomen.

De resultaten van de bureaustudie en het terreinbezoek worden besproken in dit hoofdstuk. In hoofdstuk 6 worden de effecten van de voorgenomen ontwikkeling op de aanwezige te verwachte soorten en de beschermde gebieden beschreven.

5.2.2 Terreinbezoek - ecologische bevindingen

Op 27 juli 2015 bij half bewolkt weer en 17 °C (bron: KNMI.nl) is een terreinbezoek aan het plangebied afgelegd door een deskundig ecooloog van de Croonenburo5. Naast directe waarnemingen kan aan de hand van de aangetroffen biotopen een beeld worden geschetst van de aanwezige beschermde soorten.

De bevindingen van het terreinbezoek is per soortgroep uiteenzet; in dezelfde volgorde als in 5.2.1. Allereerst zal bij de soortgroep ingegaan worden op het plangebied van de natuurpoort waarna in zal worden gegaan op de locatie van de uitkijkoren.

Vogels (categorie 1-4)

Natuurpoort

Zoals eerder aangegeven is er een aantal vogelsoorten waarvan de broedplaatsen jaar-rond beschermd is en waarbij verwijdering of aantasting van de vaste rust- en verblijf-plaats altijd ontheffing moet worden aangevraagd. Dit zijn de zogenoemde categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten (zie Bijlage 1).

In het plangebied zijn geen nesten aangetroffen die van vogelsoorten met een vermelding op de 'Aangepaste lijst met jaarrond beschermde nesten' (LNV, 2009). In het plangebied zijn geen sporen (zoals braakballen, uitwerpselen en/of nesten) aangetroffen die kunnen duiden op de aanwezigheid van deze soorten. Daarnaast zijn er in het plangebied geen gebouwen aanwezig die een geschikte broedplaats vormen voor de gebouwbewonende soorten als gierzwaluw en huismus. Het voorkomen van een vaste rust- en verblijfplaats van soorten met een jaarrond beschermd nest in het plangebied is dan ook uitgesloten. Het terrein in combinatie met de omgeving vormt wel een geschikt foerageergebied voor een aantal in de bureaustudie naar voren gekomen roofvogels.

Het bosgebied vormt, door de verscheidenheid aan biotopen, wel een geschikt broed-biotop voor verschillende algemene broedvogels. Zo zijn tijdens het terreinbezoek verschillende zangvogels waargenomen en gehoord (onder andere roodborst, vink, pimpelmees en Turkse tortel). Tijdens het terreinbezoek is een klein nest aangetroffen van een algemeen voorkomende broedvogel (zie Figuur 5.2). Tevens zijn een aantal spechtengaten in het bosgebied aangetroffen. De meeste zijn niet meer functioneel (er kon door de gaten heen gekeken worden), andere waren nog wel in tact (zoals die in Figuur 5.3). Rondom de spechtengaten zijn tijdens het terreinbezoek geen (mest/veren)sporen aangetroffen.

Er zijn gezien het niet-uniek zijnde en veel voorkomend biotoop in verhouding met de omgeving geen categorie-5-soorten te verwachten die zeldzaam zijn in de directe omgeving of onvoldoende nestgelegenheid hebben in de directe omgeving.

Figuur 5.3. Aangetroffen nest en spechtengaten.

Uitkijktoren

Rondom het kruispunt van de uitkijktoren staan bomen van verschillende leeftijden. Met name aan de noordwestkant zijn oude eiken aanwezig. Alle aanwezige bomen rondom het kruispunt bieden een geschikt biotoop voor broedvogels. Tijdens het terreinbezoek zijn hier geen nesten aangetroffen van soorten die een vermelding kennen op de 'Aangepaste lijst met jaarrond beschermde nesten' (LNV, 2009).

Zoogdieren

Natuurpoort

Het terrein vormt een geschikt leefgebied voor algemeen voorkomende zoogdieren zoals verschillende soorten muizen en spitsmuizen. Tijdens het terreinbezoek zijn meerdere konijnen- en muizenholen aangetroffen.

Het terrein biedt daarnaast voor de uit de bureaustudie naar voren gekomen eekhoorn een geschikt biotoop. De soort is voornamelijk gebonden aan wat oudere bomen in oudere bossen en dan bij voorkeur naaldbossen of gemengde bossen. De soort eet hier vooral zaden en knoppen van naaldbomen (VZZ). Het plangebied van voorliggend project bevat veelal relatief jonge bomen; in de omgeving zijn oudere bomen aanwezig. In het plangebied zijn geen nesten van eekhoorns aangetroffen.

Uit de bureaustudie is gebleken dat de steenmarter in de omgeving van het plangebied voorkomt (Telme.nl). De steenmarter komt vooral voor in parklandschap, maar ook in volkomen bosloze gebieden, steengroeven en rotsige hellingen. Hij is vooral te vinden in de nabijheid van dorpen en boerderijen. De steenmarter heeft een voorkeur voor gebieden met kleinschalige landbouw, met oude schuren, heggen en geriefhoutbosjes (VZZ). Tijdens het terreinbezoek zijn geen sporen van de soort (prooiresten, latrines, voedselvoorraden of hollen) aangetroffen. Door het beboste karakter van het terrein en de afwezigheid van (oude, vervallen en/of toegankelijke) gebouwen en/of schuren vormt het plangebied van voorliggend rapport dan ook geen optimaal biotoop voor de soort.

Uit de bureaustudie is gebleken dat de das in de omgeving van het plangebied voorkomt (Telme.nl). Tijdens het terreinbezoek zijn echter geen dassenburchten in het plangebied aangetroffen. Het bos in het plangebied is open en monotoon en biedt weinig mogelijkheden om een burcht te graven. Daarnaast voldoet het biotoop en de directe omgeving van het plangebied naar verwachting ook niet aan het optimale biotoop van de soort. De das prefereert een meer kleinschalig landschap welke zuidelijk van het plangebied gelegen meer aanwezig is. De omgeving van het plangebied bestaat vrijwel enkel uit dicht bosgebied.

Gezien het biotoop in het plangebied is de verwachting dat het terrein ook geen belangrijke functie vervult als leefgebied voor de soort (als foerageergebied). Zo vormt het jonge en structuurarme naaldbos door de afwezigheid van geschikt voedsel zoals bosvruchten, valfruit, noten en eikels geen geschikt foerageergebied voor de soort.

(Dit in tegenstelling tot oude structuurrijke eikenbossen). Mogelijk kan de soort wel migreren langs het plangebied.

Het terrein biedt door de verscheidenheid aan biotopen een geschikt foerageergebied voor vleermuizen (zoals de in de bureaustudie naar voren gekomen soorten). De bomen langs de Palmstraat kunnen mogelijk dienen als vliegroute. Daarnaast kan niet uitgesloten worden dat de spechtengaten mogelijk als vaste rust- en verblijfplaats voor vleermuizen fungeren (zie Figuur 5.3). In het plangebied zijn geen overige holen of gaten aangetroffen die een geschikte vaste rust- en verblijfplaats voor vleermuizen vormen.

Uitkijktoren

Rondom het kruispunt van de uitkijktoren is geschikt biotoop aanwezig voor verschillende algemeen voorkomende zoogdieren zoals (spits)muizen, konijn, wezel, vos en ree. Aan de zuidwestzijde van het kruispunt is nabij de maisakker een eikenboom aanwezig met een ruimte in de stam die mogelijk geschikt is als verblijfplaats voor boom-bewonende vleermuizen zoals franjestaart, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis (zie Figuur 5.4). De kruising met de aangrenzende bomen kan mogelijk een vliegroute vormen voor vleermuizen.

Figuur 5.4. Aangetroffen eikenboom met mogelijk geschikte ruimte voor vleermuizen.

Reptielen

Natuurpoort

Uit de bureaustudie is naar voren gekomen dat de levendbarende hagedis en hazelworm in de omgeving van het plangebied voorkomt. De levendbarende hagedis komt voor in redelijk dicht begroeide gebieden, zoals (vochtige) heide, veen, schraal grasland, open plekken in bossen en rijk begroeide bosranden (RVO, 2014).

De soort is afhankelijk van structureel habitat met daarbinnen open zon beschenen, snel opwarmende plekken in de nabijheid van dekkingsmogelijkheden om zich te beschermen tegen uitdroging en predatie. Dit habitat is in het plangebied nauwelijks aanwezig, enkel mogelijk aan de zuidwestzijde nabij de ruige kruidenvegetatie. Hier is door de hoge kruidenvegetatie en de omringende bomen echter nauwelijks sprake van een zon beschenen gebied (vereiste voor de soort). De soort is echter minder kritisch dan de hazelworm (zie volgende alinea) waardoor de levendbarende hagedis echter niet uitgesloten kan worden van het plangebied van de natuurpoort.

Het voorkeurs habitat van de hazelworm bestaat uit enigszins vochtige, met dichte vegetatie bedekte gebieden. De soort komt voor in bossen, bosranden, heide, houtwallen, struwelen en dergelijke. In bossen wordt het voorkeurs habitat plaatselijk door de zon beschenen (open plekken, bosranden) en is vaak een goed ontwikkelde kruidlaag aanwezig, bestaande uit dwergstruiken en grassen (Creemers *et al.*, 2009). Dit biotoop is niet aanwezig in het plangebied; het bosgebied is structureel arm en er zijn hier nauwelijks open zonbeschenen plekken aanwezig. Ook de kruidenruigte aan de zuidwestzijde van het plangebied heeft geen geschikte zonexpositie en herbergt niet voldoende tot geen geschikte open plekken. Om deze reden is het niet aannemelijk dat de soort voorkomt in het plangebied.

Overige reptielsoorten komen in de omgeving niet voor en worden gezien het aanwezige biotoop ook niet verwacht.

Uitkijktoren

Rondom het kruispunt (met name de noordzijde en de zuidoostzijde) is sprake van een structureel rijke vegetatie. Het gebied rondom het kruispunt is met name beschaduwde, maar er zijn ook plekken die wat meer open zijn en die beschenen zijn door de zon. Deze biotopen zijn derhalve geschikt voor de in de omgeving voorkomende hazelworm en de levendbarende hagedis. Aangezien er regelmatig recreanten langs het kruispunt passeren (mogelijk met honden), vormt het biotoop direct langs de randen van de weg echter een matig geschikt biotoop voor beide soorten. De maisakker aan de zuidwestzijde van het kruispunt vormt geen geschikt biotoop voor de soorten.

Het voorkomen van beschermd reptielsoorten komt ook naar voren uit gegevens uit het verleden (2000-2010) van het Natuurloket (Milieu & Adviesbureau, 2013). Tijdens deze periode is in de kilometerhokken rondom het kruispunt één reptielsoort beschermd in het kader van de Flora- en faunawet (Tabel 2/3) aangetroffen.

Amfibieën

Natuurpoort

Uit de bureaustudie is naar voren gekomen dat een aantal zwaar beschermde amfibie-soorten (alpenwatersalamander, kamsalamander, rugstreeppad, heikikker en poelkikker) in de omgeving van het plangebied voorkomt. Aangezien geen water aanwezig is binnen het plangebied, kan het gebied mogelijk enkel de functie hebben als landbiotoop. Echter, voor de meeste soorten vormt het plangebied geen geschikt habitat.

Kamsalamanders komen voor in oude, kleinschalige cultuurlandschappen.

Er moet altijd een geschikt voortplantingswater binnen enkele honderden meters zonder barrières te bereiken zijn. Dit zijn vaak (veedrink)poelen, kasteelvijvers, verlandde grachten, gebufferde vennen, heldere sloten en dergelijke (RVO, 2014). Het plangebied en directe omgeving voldoet niet aan deze biotoopeisen. Bovendien is de soort niet in het plangebied aangetroffen. De rugstreeppad is een typische pioniersoort die voorkomt in onder andere door mens gecreëerde dynamische milieus zoals braakliggende bouwterreinen met ondiepe waterpartijen. Met name makkelijk vergraafbare terreinen zijn aantrekkelijk voor de soort. Dit biotoop is niet aanwezig in het plangebied en ook niet in de directe omgeving (waar de soort vandaan zou kunnen komen). Bovendien is de soort niet in het plangebied aangetroffen.

Ook de heikikker en de poelkikker worden gezien het biotoop niet verwacht in het plangebied; het typische habitat van de heikikker bestaat uit vochtige gebieden: hoog- en laagvenen, moerassen en overstromingsgebieden en de poelkikker heeft een voorkeur voor de landschapstypen heide en hoogveen (Creemers *et al.*, 2009). Dit is niet aanwezig in het plangebied. Beide soorten zijn niet in het plangebied aangetroffen.

De alpenwatersalamander is tijdens het terreinbezoek wel aangetroffen. De soort bevond zich in landfase (zie Figuur 5.5). De alpenwatersalamander kent een vermelding op Tabel 2 van de Flora- en faunawet. De alpenwatersalamander geldt wat betreft het biotoop als weinig kritisch. De soort kan in een reeks van landhabitattypen worden aangetroffen. Wel is er sprake van een duidelijke voorkeur voor bossen (Creemer *et al.*, 2009).

Figuur 5.5. Aangetroffen alpenwatersalamander in het bosgebied in het zuiden van het plangebied.

Naast de alpenwatersalamander zijn de gewone pad en bruine kikker (net gemetamorfoseerde exemplaren) aangetroffen in de ruige kruidenvegetatie. Deze soorten staan op Tabel 1 van de Flora- en faunawet.

Uitkijktoren

Zoals hierboven beschreven vormt het gebied met name voor de alpenwatersalamander een geschikt landbiotoop. De overige soorten worden hier niet verwacht (zeker niet in het agrarische perceel). Aan de zuidoostzijde van het kruispunt is op circa 50 meter een grote zandafgravingsplas aanwezig.

Rondom de diepe waterpartij is een uitgestrekte ondiepe plas aanwezig (zie Figuur 5.6). Alhoewel de plas gedurende de periode van het terreinbezoek (juli) vermoedelijk regenwater bevatte (gezien de grasbegroeiing in het water), is niet uitgesloten dat deze waterpartij in het voorjaar ook aanwezig is (rondom de waterpartij zijn veel waterminnende soorten aanwezig). Om deze reden vormt de waterplas voor verschillende (mogelijk ook beschermde) amfibiesoorten in het voorjaar een geschikte voortplantingsplaats.

Het voorkomen van beschermde amfibiesoorten komt ook naar voren uit gegevens uit het verleden (2000-2010) van het Natuurloket (Milieu & Adviesbureau, 2013). Tijdens deze periode zijn in het kilometerhok van de zandafgravingsplas zeven soorten beschermd in het kader van de Flora- en faunawet (zowel Tabel 1 als Tabel 2/3) aangetroffen.

Figuur 5.6. Impressie van de uitgestrekte waterplas rondom de diepe waterpartij aan de zuidoostzijde van het kruispunt.

Vissen

Natuurpoort

Binnen het terrein zijn geen wateren aanwezig waarin (beschermde) vissoorten voorkomen. Deze zijn dan ook uitgesloten van het plangebied.

Uitkijktoren

Enkel aan de zuidoostzijde van het kruispunt is water aanwezig. Enkel in de diepe afgravingsplas kunnen vissen voorkomen. Dit biedt echter geen geschikt biotoop voor zwaar beschermde vissoorten (gezien de omvang, diepte en de kans op predatie). In de omgeving van het plangebied zijn overigens geen waarnemingen gedaan van beschermde vissoorten.

Vlinders, Libellen en overige soortgroepen

Natuurpoort en uitkijktoren

Tijdens het terreinbezoek zijn verschillende libellen en vlinders waargenomen zoals keizerlibel, koolwitje, zandoogje en atalanta. Tijdens het terreinbezoek zijn geen zwaar beschermde soorten aangetroffen en deze worden tevens niet verwacht (ook niet gezien de verspreiding van beschermde soorten in de omgeving).

Flora

Natuurpoort en uitkijktoren

Het terrein van de natuurpoort en de uitkijktoren bevatten verschillende soorten vegetatie van verschillende biotopen zoals met name den en berk (bosgebied) eik, beuk en veldesdoorn (rondom agrarisch perceel en grasveld), braam, kleeftkruid, brandnetel, vingerhoedskruid, sint janskruid, boeremwormkruid, speerdistel, ridderzuring, klimop en paardenbloem. Aan de zuidoostzijde van het kruispunt (rondom de zandafgravingsplas) is eveneens de brede wespenorchis waargenomen. Deze soort staat vermeld op Tabel 1 van de Flora- en faunawet.

Uit de bureaustudie is gebleken dat een aantal zwaar beschermde plantensoorten in de omgeving van het plangebied zijn waargenomen. Deze soorten zijn tijdens het terreinbezoek niet in het plangebied aangetroffen. Zoals beschreven onder paragraaf 5.1.1 maakt het plangebied slechts een klein deel uit van het (5x5) kilometerhok waardoor de soorten ook buiten de locatie van het plangebied voor kunnen komen. De soorten stellen een aantal biotoop-specifieke eisen aan hun standplaats (zoals in het geval van de kleine zonnedaauw die voorkomt op zonnige, open plaatsen op zuur, voedselarm en nat veen, zand of leem). Aan deze biotoop-specifieke eisen wordt niet voldaan in het plangebied. Hierdoor zijn zwaar beschermde plantensoorten uitgesloten van het plangebied.

5.2.3 Samenvatting beschermde soorten

Uit het terreinbezoek is gebleken dat de soorten weergegeven in tabel 5.1 (volgende pagina) mogelijk voor kunnen komen in het plangebied. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen het plangebied van de natuurpoort (NP) en het zoekgebied voor de uitkijktoren (UT). In hoofdstuk 6 wordt nader op deze soorten in gegaan.

Tabel 5.1: Aanwezigheid van (mogelijk) beschermde soorten in het plangebied. Plangebied NP=Natuurpoort; UT = Uitkijktoren.

Soort	Beschermingsregime	Aanwezigheid	Locatie	Toelichting
Algemene broedvogels	Zwaar	Aanwezig	NP en UT	Terrein als leef- en broedbiotoop
Vogels met JRB nesten	Zwaar	Aanwezig	NP en UT	Terrein als foerageergebied – geen nesten
Amfibieën	Tabel 2	Aanwezig	NP	Landbiotoop alpenwatersalamander
	Tabel 2/3, Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten	Mogelijk	UT	Ondiepe plas en directe omgeving
Vleermuizen	Tabel 3, Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten	Aanwezig	NP en UT	Terrein is geschikt als foerageergebied
		Mogelijk	NP	Verblijfplaats bomen spechtengaten
			UT	Verblijfplaats boom zuidwestzijde kruising en mogelijke vliegroute kruising
Reptielen	Tabel 2 of 3-soorten	Mogelijk	NP en UT	Mogelijk leefgebied levendbarende hagedis (NP en UT) en hazelworm (UT)

5.3 Beschermde gebieden

Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied is deels in het NNN-gebied (voorheen EHS) gelegen; het zuidelijke deel waar het speelbos in beoogd is, is in het NNN gelegen (zie Figuur 5.6). Daarnaast is rondom de kruising van waar de uitkijktoren beoogd is NNN-gebied aanwezig. Ook vormt het bosgebied grenzend aan het plangebied van de natuurpoort en het zoekgebied van de uitkijktoren een onderdeel van een groot NNN-gebied (de Maashorst) In het Natuurbeheerplan Noord-Brabant (2015) is het NNN-gebied onder andere aangegeven voor de beheertypen: Droog bos met productie (o.a. het zuidelijke bosgebied in het plangebied van de natuurpoort, de noordoostzijde en zuidoostzijde van de kruising), Zand- en kalklandschap (noordwestzijde van de uitkijktoren), Kruiden- en faunarijk grasland en Droge heide. Daarnaast zijn landbouwgrondpercelen aanwezig die nog om gevormd worden naar natuur (zuidwestzijde van de kruising).

Figuur 5.6. Ligging plangebied (rood omkaderd en ster) t.o.v. NNN (lichtgroen). Bron: ruimtelijkeplannen.brabant.nl.

Natura 2000-gebieden.

Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied ligt op meer dan 17,5 kilometer afstand ten noorden van het plangebied. Dit is het gebied 'Rijntakken'.

6 Toetsing aan de natuurwetgeving

In dit hoofdstuk zal allereerst een beschrijving worden gegeven van de effectbepaling van het project (paragraaf 6.1). Daarna wordt ingegaan op de aanwezige of verwachte beschermde soorten (paragraaf 6.2) in het plangebied waarna vervolgens in wordt gegaan op de beschermde gebieden (paragraaf 6.3).

6.1 Effectbepaling project

Als gevolg van de werkzaamheden wordt de natuurpoort ontwikkeld op de locatie van het transportbedrijf (buiten scope voorliggend rapport). Daarnaast wordt het noordelijke deel van het plangebied ingericht als overloopterrein voor parkeermogelijkheden. Het grasveld ten zuiden van het huidige transportbedrijf wordt mogelijk ingericht als overloopterrein met bijhorende functies van de natuurpoort. Het zuidelijke bosgebied in het plangebied wordt ingericht met speel- en trimtoestellen. De mate van (speel- en trim)intensiteit in dit bosgebied is in dit stadium van de planontwikkeling nog onbekend.

Voor de uitkijktoren bij de kruising van de Palmstraat en de Nistelrooise Baan geldt een zoekgebied waarbinnen de toren geplaatst zal worden. In voorliggende effectbepaling zal een advies worden gegeven wat de meest geschikte locatie is gezien de daar aanwezige natuurwaarden.

Onderstaande effectbepaling zal derhalve enkel betrekking hebben op de mogelijk verwachte soorten.

6.2 Toetsing effect op beschermde soorten Flora- en faunawet

In deze paragraaf wordt enkel ingegaan op de aangetroffen of verwachte beschermde soorten te weten:

- Broedvogels;
- Zoogdieren;
- Reptielen;
- Amfibieën.

6.2.1 Broedvogels

Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Flora- en faunawet.

Met de meeste broedvogels kan echter in het algemeen relatief eenvoudig rekening worden gehouden door de kapwerkzaamheden niet uit te voeren in het broedseizoen (circa maart tot en met eind juli¹) en indien concrete broedgevallen aanwezig zijn. Op deze wijze zijn geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde.

Zo zijn in het plangebied nesten aanwezig. Indien nesten aanwezig zijn mogen deze tijdens de broedperiode (en wanneer deze in gebruik zijn) niet verwijderd of verstoord worden.

Indien het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen om te werken dan dient het plangebied (waar de werkzaamheden plaatsvinden) vóór het broedseizoen ongeschikt gemaakt te worden voor (broed)vogels. Mocht dit niet mogelijk zijn dan dient vooraf aan de werkzaamheden het plangebied gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van broedvogels door een erkend ecooloog. Indien vastgesteld wordt dat sprake is van actuele broedgevallen binnen het plangebied dan worden locatiespecifieke maatregelen voorgesteld en/of wordt het plangebied niet vrijgegeven en dienen de werkzaamheden uitgesteld te worden tot nadat het nest niet meer in gebruik is.

Jaarrond beschermde nesten

Tijdens het terreinbezoek zijn geen sporen, nesten of braakballen aangetroffen van categorie 1-4-vogelsoorten. Het plangebied vormt waarschijnlijk wel een onderdeel van het foerageergebied van de soorten. Indien het foerageergebied op een dermate manier wordt aangetast dat daardoor ook de functionaliteit van het jaarrond beschermde nest in het geding komt, is dit in overtreding met de Flora- en faunawet en zijn vervolgstappen (compensatie) aan de orde. Dit is echter niet het geval in voorliggend plangebied. Door het ontbreken van unieke groenelementen in het plangebied ten opzichte van de omgeving en door het talrijke alternatief aan foerageermogelijkheden dat aanwezig is, heeft het project geen effect op de functionaliteit van het leefgebied – en dus ook niet op de functionaliteit van het jaarrond beschermde nest van de soorten. In het kader van de Flora- en faunawet hoeven derhalve geen vervolgstappen ondernomen te worden.

Categorie 5-vogelsoorten

Daarnaast zijn er categorie 5-vogelsoorten, waarvan de nesten alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Dit laatste is op het plangebied niet van toepassing. Er zijn geen categorie 5 soorten te verwachten die zeldzaam zijn in de omgeving of onvoldoende nestgelegenheden hebben in de omgeving. Derhalve zijn er geen zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden die jaarronde bescherming rechtvaardigen.

---

¹ Voor het broedseizoen wordt in het kader van de Flora- en faunawet geen standaardperiode gehanteerd. Het broedseizoen is afhankelijk van klimatologische omstandigheden; dit houdt in dat het seizoen eerder dan wel later van start kan gaan en eerder dan wel later kan eindigen. Van belang is of er broedgevallen aanwezig zijn.

6.2.2 Zoogdieren

Vleermuizen

Alle vleermuissoorten zijn zwaar beschermd onder de Flora- en faunawet en zijn tevens opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Indien de functionaliteit van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen wordt verstoord en/of aangetast, is er sprake van een overtreding in het kader van de Flora- en faunawet (artikel 11). Om dit te voorkomen, dient de initiatiefnemer altijd op de hoogte te zijn van hoe het plangebied gebruikt wordt door vleermuizen.

In het voorliggende plangebied zijn in het plangebied van de natuurpoort enkele bomen aanwezig met spechtengaten die mogelijk een geschikte verblijfplaats vormen voor boombewonende vleermuizen. Ook aan de zuidwestzijde van de kruising (zoekgebied uitkijktoren) is een boom met een voor vleermuizen mogelijk geschikte holte aanwezig.

Indien de bomen met de geschikte holtes gekapt worden ten behoeve van het project, dient het volgende in acht genomen te worden:

Ruim voorafgaand aan de werkzaamheden dient bepaald te worden of de holtes geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. De geschiktheid van de bomen kan bekeken worden middels een endoscopisch onderzoek. Aangezien vleermuizen hun leefgebied op verschillende manieren (en op verschillende locaties) door het jaar heen gebruiken, kan endoscopisch onderzoek enkel inzicht geven in de geschiktheid van een locatie. Dit houdt in dat een dergelijk onderzoek de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen niet kan aantonen dan wel uitsluiten. Als blijkt dat de bomen een geschikte verblijfplaats kunnen vormen voor vleermuizen en de boom wordt gekapt, dient een nader onderzoek uitgevoerd te worden op verschillende uiteenliggende data in de periode van mei/juni – september/oktober (conform het meest recente vleermuisprotocol (2013)).

Verwacht wordt dat het plangebied (zowel voor de natuurpoort als de zone rondom de uitkijktoren) gebruikt wordt als foerageergebied voor vleermuizen. Het plangebied vormt gezien de afwezigheid van unieke elementen ten opzichte van de omgeving en het vele alternatief wat daar aanwezig is, naar verwachting geen essentieel foerageergebied. Tevens wordt beoogd om in de nieuwe situatie groenelementen te behouden (in het bosgebied in het plangebied van de natuurpoort) die als foerageergebied kunnen blijven dienen voor vleermuizen. De voorgenomen ontwikkeling heeft geen negatief effect op het foerageergebied van vleermuizen.

Vrijwel alle vleermuizen zijn gevoelig voor lichtverstoring. Om deze reden wordt lichtuitstraling op bosranden afgeraden. In het toekomstige ontwerp (en tijdens de werkzaamheden) kan daarnaast rekening gehouden worden met vleermuizen door verlichting te gebruiken die minder verstorend is voor vleermuizen. Lage armaturen met wit licht die naar beneden uitstralen vormen geen belemmering voor vleermuizen en zouden gebruikt kunnen worden.

Daarnaast kan gedacht worden aan vleermuisvriendelijke verlichting zoals de speciale BAT lamp (Rijkswaterstaat, 2012) of andere natuurvriendelijke verlichting.

De kruising in het zoekgebied van de uitkijktoren (de bomenrijen) vormt mogelijk een vliegroute voor vleermuizen. Indien de uitkijktoren op de kruising wordt geplaatst dient dit geen obstakel te vormen voor vleermuizen en verlichting dient eveneens voorkomen te worden. De voorgenomen ontwikkeling heeft dan geen negatief effect op vleermuizen.

Bestemmingsplan

De eventuele aanwezigheid van vleermuizen hoeft vooralsnog geen belemmering te zijn voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan, aangezien mitigerende (of compenserende) maatregelen goed te combineren/integreren zijn met de uiteindelijke uitvoering van het ruimtelijk plan. Het betekent wel dat op voorhand geaccepteerd moet worden dat deze (voorzorgs)maatregelen worden gehanteerd tijdens de werkzaamheden en bij de nieuwe situatie.

6.2.3 Reptielen

Natuurpoort

De levendbarende hagedis (Tabel 2-soort) kan niet worden uitgesloten van het plangebied van de natuurpoort. Als gevolg van de inrichting van het bosterrein als trim- en speelterrein kan leefgebied van de soort verdwijnen en treedt er verstoring op als gevolg van een toename aan recreanten.

Voor wat betreft de ter plaatse voorgenomen ontwikkelingen zijn er twee opties mogelijk:

1. Nader onderzoek uitvoeren in de periode om de aanwezigheid van de soort aan te tonen, of
2. Sowieso werken conform een door het Ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode.

Ad 1. Het inventariseren van de levendbarende hagedis gebeurt in de periode van half april tot en met eind mei omdat in de periode van de voortplanting de dieren het meest actief zijn (RVO, 2014). Indien de soort aanwezig blijkt dient volgens een goedgekeurde gedragscode gewerkt te worden (zie Ad 2). Indien de soort niet aanwezig is kan wat betreft reptielen zonder maatregelen gewerkt worden.

Ad 2. Voor Tabel 2-soorten (zoals de levendbarende hagedis) geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling mits de werkzaamheden worden uitgevoerd op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde Gedragscode. Dit houdt in dat de werkzaamheden onder ecologische begeleiding moeten worden uitgevoerd (net als bij de amfibieën zie paragraaf 6.3.3) en dat buiten de kwetsbare perioden van voortplanting en winterrust gewerkt moet worden. Dit houdt in dat de werkzaamheden uitgevoerd dienen te worden van half augustus tot oktober.

Voor het toch werken in de kwetsbare periode gelden in ieder geval de volgende voorwaarden:

- in de voortplantingsperiode (april/mei – juli/augustus) moeten met name werkzaamheden die op de vegetatie effect hebben worden nagelaten. Dan niet maaien, chopperen, e.d.
- in de overwinteringsperiode (oktober – half april) moeten met name werkzaamheden die op de bodem effect hebben worden nagelaten, evenals werkzaamheden die effect hebben op aanwezige boomstronken, boomstammen en andere bovengrondse plekken waar de dieren overwinteren. In die periode geen graafwerkzaamheden uitvoeren, niet plaggen, geen stronken verwijderen, e.d. (RVO, 2014).

Uitkijktoren

De levendbarende hagedis en mogelijk de hazelworm kunnen voorkomen rondom het kruispunt van de Palmstraat en de Nistelrooise baan. In het geval van het plaatsen van de uitkijktoren kan het volgende gesteld worden in relatie tot de Flora- en faunawet:

1. Er worden geen overtredingen in het kader van de Flora- en faunawet begaan indien de uitkijktoren geplaatst wordt enkel op het onverharde deel van de kruising (dus niet in de vegetatie) of op de maisakker;
2. Er worden mogelijk overtredingen in het kader van de Flora- en faunawet begaan indien de uitkijktoren geplaatst wordt aan de noord- en zuidoostzijde van de kruising in de vegetatie en op de strooisellaag.

In het geval van Ad 2 kan voor de levendbarende hagedis de hiervoor beschreven methode gehanteerd worden (of nader onderzoek of werken volgens de gedragscode). Voor de hazelworm (Tabel 3-soort) kan niet gewerkt worden conform een gedragscode. Indien ruimtebeslag plaatsvindt in het leefgebied van de soort is dit in overtreding met de Flora- en faunawet. Om te bepalen of dit aan de orde is dient allereerst inzichtelijk gemaakt te worden of de soort in het gebied rondom de uitkijktoren aanwezig is. Dit kan gedaan worden door een nader onderzoek uit te laten voeren in de meeste geschikte inventarisatieperiode van de soort (april-mei).

Bestemmingsplan

De aanwezigheid van de levendbarende hagedis en de hazelworm hoeft voornamelijk geen belemmering te zijn voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan, aangezien mitigerende (of compenserende) maatregelen goed te combineren zijn met de uiteindelijke uitvoering van het ruimtelijk plan. Het betekent wel dat op voorhand geaccepteerd moet worden dat deze (voorzorgs)maatregelen worden gehanteerd tijdens de werkzaamheden en bij de nieuwe situatie.

6.2.4 Amfibieën

Natuurpoort

Het plangebied van de natuurpoort vormt landbiotoop voor de beschermde alpenwatersalamander (Tabel 2-soort).

Voor Tabel 2-soorten geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling mits de werkzaamheden worden uitgevoerd op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde Gedragscode. Dit houdt het volgende in voor het plangebied van de natuurpoort:

De werkzaamheden in het zuidelijke deel van het plangebied van de natuurpoort (ruigte en bosgebied) dienen bij voorkeur buiten de kwetsbare periode van de soort te worden uitgevoerd. De soort is aanwezig in het landbiotoop van circa juni tot en met januari. Buiten deze periode en buiten het broedseizoen (globaal maart-juli¹) kunnen de werkzaamheden dan uitgevoerd te worden.

Tevens dienen de werkzaamheden onder ecologische begeleiding te worden uitgevoerd. Voorafgaand aan de werkzaamheden dienen geschikte elementen in het landbiotoop van de soort onderzocht worden. Gevonden exemplaren worden dan buiten de beïnvloedingszone van het werkgebied geplaatst.

Uitkijktoren

In het geval van het plaatsen van de uitkijktoren kan het volgende gesteld worden in relatie tot (zwaar beschermde) amfibieën:

1. Er worden geen overtredingen in het kader van de Flora- en faunawet begaan indien de uitkijktoren geplaatst wordt enkel op het onverharde deel van de kruising (dus niet in de vegetatie) of op de maisakker;
2. Er worden mogelijk overtredingen in het kader van de Flora- en faunawet begaan indien de uitkijktoren geplaatst wordt aan de noord- en zuidoostzijde van de kruising in de vegetatie en/of in de ondiepe waterplas.

Ad 1. Uitmijktoren in vegetatie

De omgeving van de beoogde locatie voor de uitkijktoren geldt ook als geschikt landbiotoop voor de alpenwatersalamander. Indien in het landbiotoop gewerkt wordt (dat wil zeggen in de vegetatie) geldt bovengenoemde werkwijze (werken conform gedragscode).

Ad 2. Uitmijktoren in ondiepe waterplas

Indien er voor gekozen wordt om in de uitgestrekte waterplas aan de zuidoostzijde van de kruising de uitkijktoren te plaatsen, is er mogelijk sprake van het verstoren en het aantasten van het (voortplantings)gebied van zwaar beschermde amfibieën (Tabel 2- en 3-soorten). Dergelijke aantasting en verstoring is in overtreding met de Flora- en faunawet (artikel 11).

Om hier meer inzicht in te krijgen dient in het voorjaar tijdens de voortplantingsperiode van zwaar beschermde amfibieën gekeken te worden of deze plas een geschikte voortplantingsplaats vormt en of deze daar ook voor gebruikt wordt. Onderzoek naar beschermde amfibiesoorten wordt veelal uitgevoerd in de maanden maart tot en met juni/juli.

Bestemmingsplan

De (eventuele) aanwezigheid van de amfibieën hoeft vooralsnog geen belemmering te zijn voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan, aangezien mitigerende (of compenserende) maatregelen te combineren zijn met de uiteindelijke uitvoering van het ruimtelijk plannen, mits deze tijdig worden uitgevoerd. Bij het verdwijnen van voortplantingsbiotoop (van enige omvang) dient dit tijdig (als in enkele maanden) voorafgaand aan de werkzaamheden aangelegd te worden volgens de habitateisen van de aangetroffen soorten. Het betekent dat op voorhand geaccepteerd moet worden dat deze (voorzorgs)maatregelen tijdig worden uitgevoerd (soms meerdere maanden van tevoren) en een (soortvriendelijke) werkwijze gehanteerd wordt tijdens de werkzaamheden en bij de nieuwe situatie. Deze situatie is enkel aan de orde indien beschermde soorten aanwezig zijn en indien een aanzienlijk deel van het leefgebied verloren gaat.

6.3 Toetsing effect op beschermde gebieden

6.3.1 Natuurnetwerk Nederland

Voor wat betreft het NNN is bij directe aantasting sprake van vervolgstappen, waaronder compensatie. Daarnaast staat in de Verordening Ruimte Noord-Brabant het volgende vermeld: *Een bestemmingsplan dat is gelegen buiten de ecologische hoofdstructuur en dat leidt tot en aantasting van de ecologische waarden en kenmerken van de ecologische hoofdstructuur, strekt ertoe dat de negatieve effecten waar mogelijk worden beperkt en de overblijvende, negatieve effecten worden gecompenseerd overeenkomstig artikel 5.6 [van de Verordening Ruimte Provincie Noord-Brabant] (compensatieregels).*

Twee storingsfactoren zijn mogelijk als gevolg van de ontwikkeling van de natuurpoort en de uitkijktoren ter plaatse: ruimtebeslag (direct) en recreatiedruk (indirect). Hieronder zal eerst het beperkte ruimtebeslag aan bod komen waarna het indirecte effect van een toename in recreatie uiteengezet worden.

Direct effect: ruimtebeslag

Er bevindt zich NNN binnen het plangebied. Deze bevindt zich in het zuiden van het plangebied van de natuurpoort (het bosgebied) en rondom de locatie van de uitkijktoren. Het bestemmingsplan zorgt voor een marginale aanpassing van de in het zuidelijke deel aanwezige natuur met het beheertype 'Droog bos met productie' (ruimtebeslag speel- en trimterrein natuurpoort). De beheertypen vormen de wezenlijke kenmerken en waarden in het NNN-gebied. Deze beheertypen worden in het kader van de Verordening Ruimte gebruikt om de wezenlijke kenmerken en waarden te bepalen. Om het bos (deels) om te vormen naar een speelbos wordt het gebied met het beheertype Droog bos met productie toegankelijker gemaakt voor recreatie, onder andere door het aanleggen van paden. Ondergroei kan verwijderd worden om plaats te maken voor (speel/trim)toestellen.

Als gevolg van deze aanpassingen in het bos wordt het beheertype (als wezenlijke kenmerk en waarde) niet significant aangetast.

Ondanks dat enkele bomen en struiken verwijderd zullen worden, blijft het bos te kenmerken als een vegetatie met verschillende ontwikkelingsfasen, een gevarieerde bosstructuur, menging van boomsoorten en dood hout. Deze kenmerken zijn typisch voor een kwalitatief functionerend beheertype. Bovendien is er in de huidige situatie geen sprake van kwalitatief hoogstaande natuurwaarden (zie ook beschrijving terreinbezoek).

De mate van ruimtebeslag als gevolg van de uitkijktoren is afhankelijk van de locatie en de omvang van de toren. Enkel indien dit inzichtelijk is gemaakt kan bepaald worden wat de gevolgen hiervan zijn voor het aanwezige NNN-gebied. Enkel indien de uitkijktoren op het onverharde pad wordt geplaatst en/of indien de omvang van het ruimtebeslag zeer beperkt is, is de verwachting dat dit geen effecten heeft op de wezenlijke kenmerken en waarden van de NNN.

Indirecte effect: recreatiedruk en de draagkracht van het gebied

Naast het ruimtebeslag is er mogelijk sprake van een externe werking door de toename van recreatie rond het plangebied. Het plangebied is vrijwel geheel omsloten door NNN. Met het oog op een duurzame toeristische ontwikkeling van het natuurgebied De Maashorst en omgeving is het noodzakelijk om met inachtneming van de aanwezige natuurwaarden een evenwicht te vinden tussen de draagkracht van het natuurgebied en het recreatieve gebruik. Ten behoeve van (onder andere) deze onderzoeksvraag is door Korteweg *et al.* (2010) een draagkrachtmodel ontworpen. In dit onderzoek is onder andere bekeken hoe de bezoekersdichtheid zich verhoudt ten opzichte van de aanwezige natuurwaarden. Dit, om inzicht te krijgen in hoe het toerisme is verdeeld ten opzichte van de meest waardevolle natuurdelen en om gerelateerd aan de natuurwaarden hierin te kunnen sturen.

Uit het model is naar voren gekomen dat het gebied waar voorliggend plangebied onderdeel van uit maakt een lage bezoekersdichtheid heeft en tegelijkertijd lage tot matig lage natuurwaarden kent (dit laatste is onder andere gebaseerd op aanbevelingen van Staatsbosbeheer). Hieruit volgend is geconcludeerd dat in dit gebied een sterke stimulatie van recreatie gewenst is. Aangezien de omgeving van het gebied al enige recreatie kent zijn hier bovendien al een aantal recreatieve paden aanwezig die de recreanten door het gebied leiden. Hierdoor is het aannemelijk dat de omliggende natuur niet benadeeld zal worden. Als gevolg van een toename van recreatie in dit relatief lage natuurwaardevolle deel van het gebied De Maashorst wordt een beter toeristisch evenwicht mogelijk gemaakt in het hele NNN-gebied, wat uiteindelijk ten goede komt aan de wezenlijke kenmerken en waarden van de gehele NNN in de Maashorst.

Op basis van het veldbezoek kunnen de bevindingen uit het draagkrachtonderzoek worden bevestigd. Zoals uit voorgaande paragrafen is gebleken, is er een aantal aandachtspunten. Bij de uitwerking van het plan dient hiermee rekening te worden gehouden.

6.3.2 Groenblauwe Mantel

Het plangebied ligt daarnaast in de groenblauwe mantel van Noord-Brabant. Met deze aanduiding wordt beoogd de ecologische en landschappelijke kwaliteiten te behouden en te versterken. Bij de aanleg van de natuurpoort is het daarom van belang dat de bestaande natuur-, bodem- en waterfuncties gerespecteerd worden of dat het bijdraagt aan een kwaliteitsverbetering van deze functies of het (cultuurhistorisch waardevolle) landschap. Gezien de functie en invulling van het plangebied, is dit goed verenigbaar met de omgeving.

6.3.3 Natuurbeschermingswet 1998

Uit de bureaustudie blijkt dat op circa 17,5 kilometer afstand van het plangebied een Natura 2000-gebied ('Rijntakken') ligt. Dit Natura 2000-gebied ligt buiten het invloedsgebied van het plangebied wat betreft directe (ruimtebeslag) en indirecte effecten zoals vermessing en verzuring, verdroging of geluid- en lichtverstoring. Vanwege de afstand en de omvang van de ontwikkeling en de mogelijkheid tot inpasbaarheid ten opzichte van de omgeving worden geen effecten op soorten, habitats van soorten of habitattypen in het Natura 2000-gebied verwacht.

Er is geen effect op het meest nabijgelegen Natura 2000-gebied en daarom is er geen aanleiding om te verwachten dat er op Natura 2000-gebieden op grotere afstand nog effecten zullen optreden.

Op basis van het bovenstaande zijn er geen negatieve effecten op Natura 2000-gebieden. Een nader onderzoek vanuit de Natuurbeschermingswet 1998 is niet aan de orde.

7 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies van het natuuronderzoek recreatieve natuurpoort Palmstraat te Schaijk gepresenteerd. Hiertoe behoren twee initiatieven: de realisatie van een natuurpoort ter plaatse van het aanwezige transportbedrijf aan de Palmstraat en een uitkijktoren.

De conclusies zijn opgedeeld in gebiedsbescherming (7.1) en soortenbescherming (7.2). In paragraaf 7.3 zijn kansen voor de natuur beschreven.

7.1 Conclusies gebiedsbescherming en draagkracht

Natuurnetwerk Nederland

Binnen het plangebied is NNN-gebied aanwezig. De recreatiedruk die zal toenemen als gevolg van de natuurpoort zorgt in dit relatief natuurwaardenarme gebied niet voor een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN-gebied. Als gevolg van een toename van recreatie in dit relatief lage natuurwaardevolle deel van het gebied De Maashorst, wordt een beter toeristisch evenwicht mogelijk gemaakt in het hele NNN-gebied, wat uiteindelijk ten goede komt aan de wezenlijke kenmerken en waarden van de gehele NNN in de Maashorst. Het kerngebied van De Maashorst wordt rustig door realisering van poorten aan de randen van het park.

Het bestemmingsplan zal niet zorgen voor een ecologische achteruitgang van de wezenlijke waarden en kenmerken van het ter plaatse aanwezige NNN-gebied. Door de verplaatsing van het transportbedrijf van milieucategorie 3.1 is sprake van positieve invloed op het NNN-gebied. Afhankelijk van de concrete invulling van de ontwikkeling kan er sprake zijn van ruimtebeslag in de NNN. Indien dit het geval is, is hierover afstemming gewenst tussen de initiatiefnemer en de Provincie Noord-Brabant.

Natura 2000

Het plangebied ligt niet in of direct nabij Natura 2000-gebieden. Op basis van de aard en omvang van de werkzaamheden en de afstand tot de Natura 2000-gebieden zijn effecten op soorten, habitats van soorten of habitattypen uit te sluiten. Vervolgstappen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, zoals het opstellen van een Passende beoordeling/ aanvraag Natuurbeschermingswetvergunning, zijn dan ook niet noodzakelijk.

7.2 Conclusies soortenbescherming

7.2.1 Aanwezigheid beschermde soorten

De verplaatsing van het transportbedrijf heeft een positieve invloed op de aanwezige soorten in en nabij het plangebied. In het plangebied van de te realiseren natuurpoort en de uitkijktoren komen (mogelijk) beschermde soorten voor die negatieve effecten kunnen ondervinden van het beoogde plan.

Deze soorten vormen gezien de mogelijke alternatieven van - en de inpasmogelijkheden bij het uiteindelijke ontwerp geen belemmering voor het vaststellen van het bestemmingsplan. Het betekent wel dat op voorhand geaccepteerd moet worden dat (indien de soorten aanwezig zijn) bepaalde (voorzorgs)maatregelen tijdig worden uitgevoerd (soms meerdere maanden van te voren) en een (soortvriendelijke) werkwijze gehanteerd wordt tijdens de werkzaamheden en bij de nieuwe situatie.

Het gaat bij de natuurpoort (met name in het bosgebied) om de soorten: vleermuizen (mogelijke verblijfplaatsen in spechtengaten; Tabel 3-soort), de alpenwaterhagedis (Tabel 2-soort) en de levendbarende hagedis (Tabel 2-soort). In het zoekgebied van de uitkijktoren gaat het om de soorten: vleermuizen (mogelijke verblijfplaats in boom), zwaar beschermde amfibieën (waaronder zeker de alpenwaterhagedis), levendbarende hagedis en de hazelworm (Tabel 3-soort). In Tabel 7.1 worden de soorten weergegeven die in het plangebied aanwezig zijn en/of worden verwacht en wat de vervolgstappen eventueel zijn indien bepaalde keuzes qua inrichting worden gemaakt. In paragraaf 7.2.2 wordt de vervolgprocedure uiteengezet.

Aangezien het plan nog in de ontwikkelingsfase is en nog niet definitief is vormgegeven, zijn verschillende opties en verschillende vervolgstappen mogelijk. Dit laatste is ook het geval voor de uitkijktoren.

In het geval van de uitkijktoren in relatie tot zwaar beschermde soorten wordt geadviseerd om dit centraal op het onverharde deel van de kruising te realiseren of in de maisakker. Hier zijn weinig tot geen beschermde natuurwaarden aanwezig. Indien er voor gekozen wordt om de uitkijktoren in de vegetatie en/of in de uitgestrekte ondiepe waterpartij te plaatsen, is nader onderzoek nodig (zie paragraaf 6.2 en Tabel 7.1).

Daarnaast dient bij de ontwikkelingen rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van broedvogels en foeragerende vleermuizen in het plangebied door lichtverstoring te voorkomen (met name rond de randen en rond de Palmstraat; zie ook paragraaf 7.3).

Maatregelen voor broedvogels

Voor de voorgenomen werkzaamheden waarbij vegetatie en bomen verwijderd worden, dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen (globaal half maart tot en met juli). Er zijn geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde indien ten minste één van de volgende maatregelen genomen worden ten behoeve van de algemene broedvogels:

1. De werkzaamheden aan de bomen wordt buiten het broedseizoen uitgevoerd (voorkeursmaatregel). Of in deze periode wordt het plangebied ongeschikt gemaakt voor broedvogels.
2. Het plangebied wordt kort voor aanvang van de werkzaamheden door een erkende ecoloog gecontroleerd op actuele broedgevallen; bij gebleken aanwezigheid van broedende vogels moeten de werkzaamheden worden uitgesteld tot nadat de vogels zijn uitgevlogen.

Overzicht

Tabel 7.1. Mogelijk voorkomen van en effecten op beschermde soorten in het plangebied. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de natuurpoort (NP) en het zoekgebied voor de uitkijktoren (UT).

Soort	Ingreep verstorend	Locatie	Nader onderzoek	Ontheffing noodzakelijk	Bijzonderheden / opmerkingen
Algemene broedvogels	Mogelijk	NP en UT	Nee	Nee	Werken buiten broedseizoen
Beschermde amfibieën	Mogelijk	NP	Nee	Mogelijk, indien niet gewerkt wordt conform Gedragscode	Landbiotoop alpenwatersalamander
		UT	Ja, indien ruimtebeslag plaatsvindt in ondiepe plas Periode onderzoek: maart-juni/juli	Mogelijk*	Ondiepe uitgestrekte plas zuidoostzijde kruising vormt mogelijk geschikt voortplantingsbiotoop voor zwaar beschermde amfibieën.
Vleermuizen	Mogelijk	NP en UT	Ja, indien bomen met (spechten)gaten aangetast worden	Mogelijk*	Geschiktheid bomen bepalen en eventueel nader onderzoek (mei-okt) indien bomen geschikt zijn als vleermuisverblijfplaats. Lichtuitstraling beperken op vegetatie en achterwgen laten bij uitkijktoren
Levendbarende hagedis (LBH) en hazelworm (HW)	Mogelijk	NP	Optioneel**	Mogelijk, indien LBH aanwezig en niet gewerkt wordt conform Gedragscode	Landbiotoop levendbarende hagedis
		UT	Ja voor de HW, indien ruimtebeslag in vegetatie plaatsvindt noorden en zuidoosten kruising. Periode onderzoek: april-mei	Mogelijk*	Mogelijk leefgebied levendbarende hagedis) en hazelworm.

* Een ontheffing is noodzakelijk als de soorten aanwezig zijn en verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet overtreden worden als gevolg van het voornemen.

** Er kan een onderzoek gedaan worden naar de aanwezigheid van de levendbarende hagedis of er kan ten alle tijden volgens een goedgekeurde gedragscode gewerkt worden (zie paragraaf 6.2.3).

7.2.2 Nader onderzoek

In een aantal gevallen is nader onderzoek noodzakelijk (zie tabel 7.1). Hieronder wordt de procedure van het nader onderzoek aangegeven.

Procedure

Wanneer geen zwaar beschermde soorten worden aangetroffen tijdens het nader onderzoek, dan kunnen de werkzaamheden zonder bezwaren vanuit de Flora- en faunawet doorgang vinden.

Indien de zwaar beschermde soorten (Tabel 3) wel aanwezig zijn en de werkzaamheden veroorzaken hier negatieve effecten op, dan dient een mitigatie-/projectplan opgesteld te worden waarin beschreven staat welke mitigerende (en zorgplicht gerelateerde) maatregelen genomen worden om overtredingen van de in de Flora- en faunawet opgelegde verbodsbepalingen te voorkomen.

Tevens dient bij een aantasting van voortplantings- en verblijfplaats(en) een ontheffing aangevraagd te worden bij het bevoegd gezag Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Deze dient aangevraagd te worden aangezien een voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats of leefgebied van de zwaar beschermde soorten verstoord dan wel vernietigd wordt. Immers, de soorten worden gedwongen om de huidige locatie te verlaten en een alternatief te gaan zoeken. Door deze werkzaamheden wordt het in artikel 11 van de Flora- en faunawet neergelegde verbod op het verstoren van de vaste rust-, voortplantings- of verblijfplaats overtreden, zodat voor die werkzaamheden een ontheffing is vereist. Bij de ontheffingsaanvraag dient een projectplan bijgevoegd te worden. Deze heeft veelal de vorm van een mitigatieplan.

De doorlooptijd van een ontheffingaanvraag bij RVO bedraagt doorgaans 3 tot 4 maanden (reguliere aanvraag) en maximaal 26 weken (via de Omgevingsvergunning).

7.3 Kansen voor de natuur

Nagenoeg alle vleermuissoorten zijn gevoelig voor lichtverstoring. Om het terrein geschikt te houden dan wel te maken voor vleermuizen, wordt aangeraden om het aanbrengen van verlichting (en uitstraling hiervan) zoveel mogelijk te beperken (ook tijdens de aanlegfase). In het toekomstige ontwerp kan rekening gehouden worden met vleermuizen door eventuele verlichting te gebruiken die minder verstoring is voor vleermuizen. Lage armaturen met wit licht die naar beneden uitstralen vormen geen belemmering voor vleermuizen en zouden gebruikt kunnen worden. Daarnaast bestaat vleermuis/natuurvriendelijke verlichting.

8 Bronnen

8.1 Boeken en rapporten

- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting, (2006). De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse Fauna Deel 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij, European Invertebrate Survey-Nederland. Leiden.
- Creemers, R.C.M. en Delft, J.J.C.W. van (RAVON) (redactie) (2009). *De Amfibieën en Reptielen van Nederland*. Nederlandse Fauna Deel 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- EIS-Nederland/De Vlinderstichting/Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie (2007). *Waarnemingenverslag Dagvlinders, nachtvlinders en libellen*.
- Korteweg Maris, D. M., Landré, M., Dirven, R. J. G., & van den Nieuwenhuizen, Y. (2011). *Recreatieonderzoek De Maashorst*. Breda: NHTV Breda University of Applied Sciences.
- Limpens, H., Regelink, J., en Koelman, R. (2010). *Vleermuizen en planologie*. Zoogdiervereniging, Arnhem.
- Milieu & Adviesbureau (2013). *Natuurwaardenonderzoek Palmstraat 7, Schaijk*. Rapportnummer : 213-SPa7-nw-v2. Opdrachtgever Nipa Milieutechniek BV.
- RVO (2014). *Soortenstandaard Levendbarende hagedis Zootoca vivipara*
- Rijkswaterstaat (2012). *Infrastructuur en vleermuizen*. Perspectief van de opdrachtgever.
- SOVON, (2002). *Atlas van de Nederlandse broedvogels*. SOVON Vogelonderzoek Nederland, KNNV Uitgeverij/Naturalis/EIS – Nederland.

8.2 Websites

- www.vlinderstichting.nl
- www.maps.google.nl
- www.ravon.nl
- www.sovon.nl
- www.zoogdieratlas.nl
- www.telmee.nl
- www.RVO.nl

Bijlage I Wettelijk kader

Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

Algemene vrijstelling

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig.

Vrijstelling onder gedragscode

Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van EZ (www.rvo.nl). Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes.

Ontheffing Tabel 2 en 3 - soorten

Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht. Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan RVO.nl door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het

vernietigen van vaste verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijk belangen:

- Bescherming van flora en fauna;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekent dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in Tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten, zie onderstaande tabel), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten).

Soort	Categorie	Toelichting
Steenuil	1	Nesten die ook buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
Gierzwaluw, Roek	2	Nesten van koloniebroeders
Grote gele kwikstaart, Huismus, Oehoe, Ooievaar, Kerkuil, Slechtvalk	3	De fysieke voorwaarden voor de vaste nestplaats zijn afhankelijk van bebouwing, vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar
Boomvalk; Buizerd; Havik, Ransuil Sperwer, Wespandief en Zwarte wouw	4	Vogels die jaar in jaar uit in hetzelfde nest broeden en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelin-

gen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EZ door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor soorten van tabel 1 geldt een vrijstelling. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij RVO.nl voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op

grond van ruimtelijke ontwikkelingen. Dat zelfde geldt voor vogelsoorten. Zie bijlage 1 Flora- en faunawet voor een beschrijving van de te volgen procedure voor deze soorten.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij RVO.nl van het ministerie van Economische Zaken. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. RVO.nl zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Wabo

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken (voormalig Ministerie van EL&I). Het Ministerie van EZ geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

De nieuwe naam voor de ecologische hoofdstructuur (EHS), het natuurnetwerk Nederland (NNN). De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). In 2014 werd deze term vervangen door NNN door staatssecretaris Dijkema van het ministerie van EZ.

De Nederlandse natuur staat steeds meer onder druk, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het natuurnetwerk Nederland (NNN).

In het NNN liggen de twintig Nationale Parken die Nederland kent. Ze hebben gezamenlijk een oppervlakte van 123.000 ha. Ongeveer 45% van alle hectares NNN op het land is ook Natura 2000-gebied.

Netwerk van gebieden

Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Het NNN bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

Het NNN is een plan in uitvoering en moet in 2018 klaar zijn.

Natuurbeschermingswet 1998

Nederland kreeg in 1967 voor het eerst een Natuurbeschermingswet. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen. Op den duur voldeed de wet niet meer aan de eisen die internationale verdragen en Europese verordeningen stellen aan natuurbescherming. Daarom is in 1998 een nieuwe Natuurbeschermingswet gemaakt die alleen gericht is op gebiedsbescherming. De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt.

Beschermde gebieden

De volgende gebieden worden aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet:

- Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden);
- Beschermde natuurmonumenten;
- Wetlands.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het Ministerie van Economische Zaken dit.

Bestaand gebruik

Op 1 februari 2009 is de wet gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op het zogenoemde 'bestaand gebruik'. Hieronder vallen activiteiten in en om beschermde Natura 2000-gebieden die al plaatshadden voordat een gebied als beschermd gebied is aangewezen. De wijziging is met name van belang voor provincies (als bevoegd gezag) en voor burgers en bedrijven met bestaand gebruik. De wijzigingen zijn gericht op:

- verbetering van de werking van de wet in de praktijk;
- verbetering van de aansluiting van de wet bij de Habitatrichtlijn.

Beschermde Natuurmonumenten

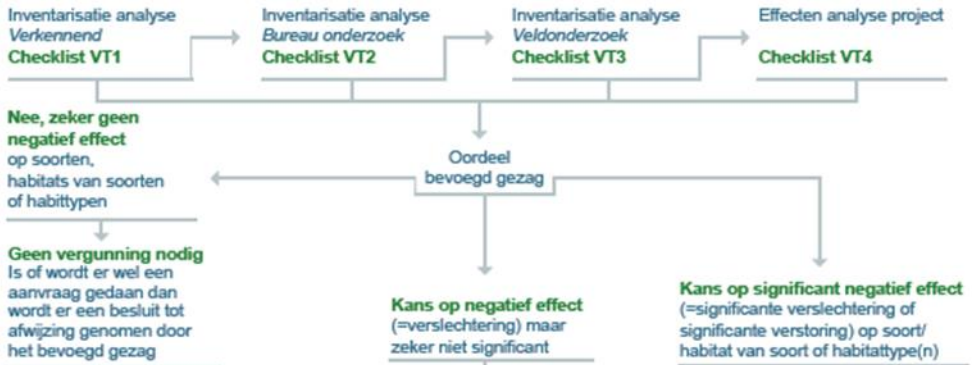
Met de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 is in 2005 het verschil tussen Beschermde Monumenten en Staatsnatuurmonumenten vervallen: beide zijn nu Beschermde Natuurmonumenten.

Beschermde Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden worden opgeheven en niet langer beschermd als beschermd natuurmonument. De natuurwaarden, waarvoor het natuurmonument was aangewezen, worden wel in de Natura 2000-aanwijzing opgenomen.

Het volgende schema toont de vergunningprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet.

VOORTOETS

INVENTARISATIE VOORTOETS: De voortoets is niet verplicht maar wel verstandig om uit te voeren. Alle fasen VT1 t/m VT4 kunnen onderdeel zijn van de voortoets. Het kan ook zijn dat al na fase VT1 de effecten bekend zijn. Het bevoegd gezag moet die conclusie trekken.

HABITATTOETS

ADC-TOETS

